

"KAUNISTELEMATON, MIELEENPAINUVA KUVAUS
ÄIDIN SURUSTA JA RAKKAUDESTA." KIRKUS REVIEWS

HOMEIRA QADERI

*Tanssia
moskeijassa*

AFGAANIÄIDIN KIRJE POJALLEEN

WSOY

Homeira Qaderi

TANSSIA
MOSKEIJASSA

Afganistanilaisäidin kirje pojalleen

SUOMENTANUT IRMELI RUUSKA

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

© HOMEIRA QADERI, 2020

Published in agreement with Marly Rusoff & Associates,
Inc. of Bronxville, NY, USA.

Alun perin julkaistu farsiksi, suomennettu englanninkielisestä teoksesta
Dancing in the Mosque (englanniksi kääntänyt Zaman Stanizai)

SUOMENNOKSEN © IRMELI RUUSKA JA WSOY 2022

ISBN 978-951-0-48442-5

PAINETTU EU:SSA

Niille, jotka arvostavat ja kunnioittavat tasa-arvoa

Kirjailijan huomautus

Tämä on tositarina. Tapahtumat ja kokemukset, joista tässä kirjassa kerrotaan, ovat kaikki totta, ja olen välittänyt ne parhaan kykyni mukaan, niin uskollisesti kuin olen osannut. Joitakin nimiä, paikkoja ja paljastavia yksityiskohtia on muutettu tarinaan liittyvien ihmisten yksityisyyden/nimettömyyden suojelemiseksi.

Esipuhe

OLIPA KERRAN armeliaan Jumalan aikana vuorten takana kaukaisessa kaupungissa perhe, jolle suotiin poika, ja hänen lempinimekseen annettiin Shah-Pesar, »kuninkaan jälkeläinen». Hänen oikea nimensä oli Mushtaq. Shah-Pesar oli hyvin komea. Hän oli perheensä onnentuoja. Eräänä päivänä onnentuoja oli pitkästynyt ja alkoi penkoa isoäitinsä komeroa. Shah-Pesar ei tiennyt, mitä etsi, mutta jokin houkutteli hänet peremmälle pimeään, pölyiseen komeroon. Yhtäkkiä hänen kätensä tapasi jonkin raskaan esineen. Se oli vanha metallilamppu.

Tuskin poika oli ehtinyt pyyhkäistä lampun sileää pintaa hihansuullaan, kun kapine muuttui sietämättömän raskaaksi ja sen nokasta sinkoili kipinöitä. Hämmästyksissään Shah-Pesar pudotti lampun. Se kopsahti lattialle, kierähti ympäri ja jäi paikoilleen.

Nokasta nouseva paksu savukiehkura suikerteli kattoon. Savusta ilmaantui vantterra jalkapari ja niiden jäljessä möhömaha, tynnyrimäinen rintakehä, lihaksikkaat käsivarret ja iso pää. Jättimäisellä hahmolla oli musta parta ja kihara, musta tukka. Pak-sujen, mustien kulmakarvojen alla hehkuivat mustat silmät, ja vasemmassa korvalehdessä riippuva kultainen korvarengas melkein hipoi olkapäätä.

Džinni katsoi vapisevaa poikaa, polvistui ja sanoi: »Hei, Mushtaq-herra, olen sinun palvelijasi.»

Shah-Pesar astahti kiireesti taaksepäin ja sanoi ääni väristen:
»Miksi minun palvelijani?»

»Siksi, että olet perheen shah-pesar», henki sanoi. »Toiveesi on minulle käsky.»

»Mitä minä voin toivoa?»

»Olen kaikkien henkien kuningas. Olen niin mahtava, että voin suoda sinulle mitä tahansa mielesi tekee. Voin viedä sinut silmänräpäyksessä minne vain tahdot tai tuoda sinulle yhtä nopeasti mitä vain toivot.»

»Tuo minulle pitkäharjainen ja kiiltäväkylkinen musta hevonen.»

Lampun henki polvistui.

»Ja vahva metsästysjousi ja kotkansulkaista nuolia», Shah-Pesar jatkoi.

Henki pyörähti kolmesti ympäri, sitten uudestaan. Se löi kätensä yhteen ja huudahti: »Oi, pitkäharjainen ja kiiltäväkylkinen musta hevonen, astu esiin pimeästä! Mushtaq-herra haluaa pitää hauskaa ja lähteä metsästämään.»

Huoneen keskiosa peittyi savupilveen, ja savu muuttui mustaksi hevoseksi, jolla oli tuuhea harja ja pitkä, uljas häntä. Hevonen piti suussaan metsästysjousta. Kiiltäväkylkinen ratsu kumartui, laski jousen Shah-Pesarin jalkojen juureen ja sanoi: »Olen kokonaan sinun, Mushtaq-herra.»

Rakas poikani,

isoäitini, nana-jan, ei kertonut sellaisia tarinoita minulle. Tarinoissa, jotka hän säästi minulle, ei ollut henkiä eikä taikasauvoja, jotka olisivat tehneet haaveistani totta. Minulle kerrotuissa tarinoissa vilisi kammottavia hirviöitä, sellaisia kuin Baba Ghor-ghori, Barzanghi, Mard Azmaa, Dokhtar-khor ja sadat muut. Isoäidilläni oli hirviötarinoita enemmän kuin helmiä tasbehissaan. Noiden tarinoiden tarkoituksena oli ennen muuta estää minua leikkimästä poikien kanssa, leikkaamasta hiuksiani, käyttämästä lyhyitä hameita, kiipeämästä puuhun, puhumasta aidan yli naapurintytön

kanssa, nauramasta äänekkäästi ja väittelemästä KOSKAAN nana-janin kanssa. Jos tein jotain kiellettyä, hän sanoi, että jokin hirviö ilmaantuisi kuin tyhjistä ja raahaisi minut jonnekin kamalaan paikkaan, missä se sitten söisi lihaani ja imeskelisi luitani tai, mikä vielä pahempaa, ottaisi minut vaimokseen ja pakottaisi minut synnyttämään liudan pieniä, inhottavia riiviöitä.

Isoäitini uskoi, että vaikeimpia tehtäviä, joita Kaikkivaltias voi kenellekään määrätä, on elää tyttönä Afganistanissa. Lapsena en olisi halunnut olla tyttö. En halunnut edes, että yksikään nukeistani olisi nainen. Taisin tuntea tuolloin enemmän helvettiin vieviä teitä kuin katuja, jotka johtivat kotiini. Olin kuullut nana-janilta niin paljon tarinoita helvetistä, että osasin kuvitella helvetin jokaista kolkkaa, kun suljin silmäni. Niinpä minusta tuli lopulta hyväksytty ja säällinen ihminen vasta kun sinä synnyit. Ainakin olin tehnyt velvollisuuteni: olin äiti tässä piinatussa maassa ja olin saanut aikaan pojan – sinut, rakkaimpani.

Äitiyttäni ei kuitenkaan kestänyt kauan. Kotikaupunkini kirottujen lakien vuoksi menetin sinut jo varhain, yhdeksäntoista kuun ikäisenä rintalapsena.

Siitä, kun sinut riistettiin minulta, on nyt yhdeksänsataakahdeksankymmentäviisi yötä. Yhdeksänsataakahdeksankymmentäviisi yötä ovat ulvovat tuulisudet repineet tuutulaulujani riekaleiksi. Nyt, kun olen tuhansien kilometrien päässä sinusta ja teistä kaikista, tässä pienessä huoneessani Kaliforniassa, ainoa todiste syntymäsi riemusta on vatsaani koristava keisarileikkausarpi. Se on äitiytteni kunniamerkki.

Kuulin, että sinulta on kysytty äidistäsi ja että itkit, kun sanoit, että äitisi on kuollut. Älä usko niitä puheita! En minä ole kuollut. Elän maanpaossa, paikassa, joka on omalla tavallaan kaunis: täällä on omat lakinsa ja omat ongelmansa. Mutta elän ikuisessa tuskassa, sillä täältä puuttuu se, mikä on minun elämälleni, sielulleni, kaikkein tärkeintä. Sinä et ole täällä.

Leipää ja luoteja

Afganistan on näkymättömien luotien ja ennen aikojaan koittavan kuoleman maa, maa, jossa ihmisen kohtalona on olla tuhoon tuomittu, maa, jossa nuoruus on ankea ja täynnä pettymyksiä, maa, jossa odotetaan turhaan, että haaveista tulisi totta. Niin minun äitini Ansari, *madar*, ja isoäitini Firoza, *nana-jan*, kotimaatani kuvailivat, kun olin hädin tuskin neljän vanha. Heidän silmissään Afganistan näytti paikalta, joka oli jaettu venäläismiehittäjien ja näitä hallituksessa tukevien kommunistiliittolaisten ja vastapuolella taistelevien mujahidien kesken. Mutta minusta Afganistan jakautui talomme edestä kulkevaan katuun, jolla leikin tulitaukojen aikana, ja muurien ulkopuolella avautuvaan vaaralliseen maailmaan sitten kun sota jatkui ja jouduin pysyttelemään sisällä.

Olin reipas, vilkas lapsi, liian nuori ja energinen ymmärtääkseni pelätä ilmassa viuhuvia näkymättömiä luoteja tai venäläistankkeja, jotka jyristelivät talomme ohi. Muurien sisäpuolella oli piha, jonka täyttivät omena- ja silkkiäispuut, viiniköynnösten punaiset ja vihreät rypäleet. Meitä asui talossa kolme sukupolvea: *baba-jan* ja *nana-jan*, heidän neljä tytärtään, tätini Kurbra, Hajar, Zahra ja Aziza, setäni Nasir ja Bashir, *agha* ja *madar* sekä pikkuveljeni Mushtaq ja minä.

Nana-janilla oli tapana sanoa: »Tytöllä täytyy olla pelkoa katseessaan.»

Vietin pitkät ajat käytävän peilin edessä ja tutkin silmiäni, jotta näkisin, missä pelko piili.

Zahra-täti sanoi: »Tytön pelko on ihan hänen silmäluomillaan.»

Käntelin silmäluomiani ja toivoin näkeväni, minkä muotoiselta tai väriseltä pelko näytti.

Madar totesi usein: »Sinä yönä, kun tuo tyttö syntyi, olimme tulituksen keskellä. Tuntui kuin koko kaupunki synnyttäisi. Homeira kuuli muiden parkumisen ennen omaa huutoaan. Eipä ihme, ettei hän pelkää mitään.»

Zahran ollessa seitsemäntoistavuotias yksi näkymättömistä luodeista osui häneen, kun hän yritti vetää minua pois viiniköynnöksen alta viedäkseen minut turvaan kellariin. Tätiparkani kaatui suulleen. Saatoin kuulla, miten hän haukkoi henkeä. Silmistä ryöppysi verta. Lakkasin etsimästä kissanpentuja ja yritin löytää sen näkymättömän luodin hänen silmästään, sieltä, missä tytön pelko on piilossa.

En muista aikaa, jolloin kotimaassani ei olisi sodittu. Lapsuuteni alkoi hävittäjäiskuilla ja taivaalta putoilevilla pommeilla, ja minä yritin laskea näkymättömiä luoteja. Sota ja nälkä ovat varhaisimmat muistoni. Muistan, miten madar yritti imettää velleäni yli kaksivuotiaaksi, koska ruokaa ei ollut jäljellä. Mushtaq mutusti ja puri äitini rintaa. Kuulin madarin hiljaisen vaikerruksen, kun hän tiesi, ettei hänellä ollut enää maitoa.

Joka hyökkäyksen aikana näin, miten nana-jan kiristi hiihkaan, jottei kuolisi ilman huivia ja joutuisi tuonpuoleisessa helvettiin. Vaikka hän oli lukutaidoton, usein hän oli lukevinaan Pyhää Koraania ja juoksutti etusormeaan rivi riviltä kirjoituksen yli. Hän halusi kuolla muslimina, Pyhä kirja rintaansa vasten painettuna. Ja kuullessani baba-janin lukevan JS:n suuraa, lukua Jumalan herruudesta ja tuomiopäivästä, varoitusta uskottomille, tiesin, että uusi pommitus oli taas tulossa.

Lapsuuteni maailma rajoittui siihen, mitä näin pienestä ikkunasta, joka oli matalalla talomme seinässä, ja äiti vielä yritti pitää

minut poissa ikkunan äärestä. Hän tiesi, että luodit voisivat pirstoa sen. Hän yritti parhaansa mukaan pitää minut neljän vankan betoniseinän sisällä. Äiti oli kuin hämähäkki, joka yritti suojella minua verkossaan. Mutta olin villi, itsepäinen pikkuhämähäkki. Revin yhtenäsen hänen seittinsä voidakseni paeta. Kamppailin väsymättä päästäkseni ulos. Pyrin aina livahtamaan muurien ympäröimään puutarhaamme. Halusin löytää ensimmäisenä uudet luodinreiät muureista. Päästä ensimmäisenä koskettamaan vaurioituneiden puiden palanutta runkoa. Löytää ensimmäisenä viiniköynnösten alla lymyilevät kissanpennut. Näkymättömien luotien löytäminen oli salaisin toiveeni. Kysyin äidiltä: »Mistä kaikki näkymättömät luodit tulevat?»

»Homeira», hän sanoi silittäen hiuksiani, »emme näe, mistä ne tulevat tai minne menevät, ennen kuin ne osuvat puuhun tai seinään tai, Jumala varjeltiin, ihmiseen.»

Mutta oli hyviäkin päiviä. Muistan, miten hiivin Azizan kanssa ulos eräänä päivänä, kun ei ammuttu. Muistan kirkkaan auringonpaisteen ja siihen aikaan vuodesta käyvän vienon tuulenvireen. Istuin selkä vasten auringossa lämmennyttä seinää, leikin tomussa ja katselin ohikulkijoita. En huomannut lainkaan venäläistankkeja, jotka lähestyivät meitä naapurikaduilla.

Tulitaukojen aikana minulla oli tapana käydä pommitettujen talojen kytävillä kasoilla katsomassa uusia raunioita ja tuhoutuneita puutarhoja. Halusin nähdä mureenneet muurit, särkyneet ikkunat, pirstoutuneet kaapit ja rikkinäiset posliinit.

Kerran näin kolme neljää päivää aiemmin tuhoutuneessa talossa venäläisen sotilaan housut kintuissa: hän painoi kättään naapurin tyttären suulle. Nauroin seinän takaa venäläissotilaan paljaalle takapuolelle. Hän kuuli nauruni. Hän nousi kiireesti, työnsi toisen kätensä jalkojensa väliin ja läimi toisella minua kasvoihin, kunnes niitä kirveli. Sitten hän sylkäisi eteeni. Tyttö käytti tilaisuutta hyväkseen, nousi, pani huivin päähänsä ja ryntäsi pois raunioiden halki.

Myöhemmin kerroin naureskellen kaikille, miten punaisilta venäläissotilaan pakarat olivat näyttäneet. Kuullessaan selon-tekoni Bashir-setä takoi suutuksissaan nyrkeillä seinään. Baba-jan ei nauranut tarinalleni. Hän vain pyyhki kyyneliään.

Siihen aikaan Herat oli outo sekoitus taivasta ja helvettiä. Toisinaan, kun kaupungissa vallitsi rauha, puista kuului palaavien lintujen sirkutus. Toisinaan kuulin suloisia säveliä, kun naapurinpoika Shuaib istui muurilla soittamassa ruokohuilua. Tanssin kotimme terassilla hänen soittonsa tahtiin, mutta nana-jan pelkäsi sitä sävelmää, hän uskoi huilun äänen ennustavan varhaista kuolemaa. Ja kohta Shuaib kuoli kuin kuolikin kotinsa hävittäneessä tulipalossa.

Kerran nana-jan sanoi: »Kunpa olisimme kaikki lintuja, niin voisimme lentää täältä pois.»

Asuimme lähellä sairaalaa, ja melkein joka aamu sen edessä kadulla oli pitkä letka oliivinvihreitä venäläisiä tankkeja, niiden moottorit kävivät tyhjillä, kun ne seisoivat tietä reunustavien korkeiden mäntyjen alla pitäen korviavihlovaa meteliä. Ne hävisivät hämäänsä utuun. Kysyin isoisältä: »Baba-jan, mistä tankit tulevat joka aamu, ja minne ne menevät aina illalla?»

Baba-jan katsoi minua ja kuiskasi hiljaa: »Ne tulevat helvettistä ja palaavat helvettiin.»

Sanoin Azizalle, että meidän pitäisi kulkea venäläistankkien jäljessä, niin saisimme selville tien helvettiin.

»Homeira, se on liian kaukana», hän sanoi painokkaasti. »Me väsyisimme.»

Sanoin, että hän pelkäsi venäläisten tankkeja.

Kun nana-janilta loppuivat pätkinät taskusta, hän ei pystynyt enää lahjomaan Azizaa ja minua pysymään sisällä. Heti kaupungin hiljettynä karkasimme kadulle, kun madarin ja nana-janin silmä vältti. Kerran sain joltain sotilaalta säilyketölkin. Koska meillä oli aina nälkä, vein tölkin kotiin. Nana-jan kauhistui ja huusi: »*Haram! Haram!* Nuo tölkit ovat täynnä sammakoita. Niitähän punasotilaat syövät.»

Kun Aziza ja minä kuulimme sen, ryntäsimme takapihalle oksentamaan.

Pihallamme pienessä purossa eli muutama sammakko. Päiväsaikaan ne loikkivat ympäriinsä, ja illalla ne kurnuttivat omia laulujaan. Hiljaisina öinä sydäntäni särki poloisten pikku sammakoiden vuoksi. Tiesin, että venäläiset olivat syöneet ne. Itkin niiden vuoksi peiton alla.

Tulitaukojen aikana keräsimme huviksemme männynkäpyjä tai kirmailimme tankkien välissä, leikimme poikien kanssa kuurupiiloa. Kun pojat menivät piiloon enkä löytänyt heitä, venäläissotilaat osoittelivat poikien piilopaikkoja tankkiensa tykkitorneista. Muistan, että aina kun löysin jonkun pojan, sotilaat taputtivat ja huusivat kasvot naurusta punehtuen. Silloin ymmärsin, miksi neuvostoarmeijaa sanottiin »puna-armeijaksi».

Yhtenä päivänä, kun oli minun vuoroni mennä piiloon, yksi punasotilaista viittoi minut luokseen pyöreät kasvot leveässä hymyssä. Hän nojautui tankin päältä alaspäin ja ojensi käsiään minua kohti. Ojensin käteni ilmaan. Hän tarttui niihin ja veti minut ylös, olkapääni raapiutui tankin kuumaa rautakylkeä vasten. Olkapäätä jomotti, mutta unohdin kivun heti kun katsoin ympärilleni. Tuijotin ihmeissäni satoja nappuloita ja vilkkuvia valoja. Sisällä oli tunkkaista ja hyvin kuuma. Toinen sotilas istui metallituolilla. Nähdessään minut hän nojautui minua kohti ja sanoi ensimmäiselle sotilaalle jotain. Tämä vastasi nopeasti. Molemmat alkoivat nauraa. Sitten istuva mies painoi kasvonsa jotain pyöreää esinettä vasten.

Kömmiin lähemmäs ja aloin kosketella hänen vieressään olevia nappuloita. Hän katsoi minua olkansa yli ja sanoi: »*Njet, ne, ne.*»

Osoitin putkea. Mies nojautui istuimellaan taaksepäin ja elehti, että minun pitäisi tulla seisomaan hänen eteensä. Painoin silmäni putken päätä vasten. Näin sen sisällä pienen, pyöreän kaupungin. Kun sotilas käänsi nuppia, kaupunki pieneni. Hän käänsi nuppia lisää, ja kaupunki kutistui aivan pikkuiseksi

ja loittoni. Säikähdin ja vetäydyin pois päin. Katsoin ympärilleni. Olimme kaikki yhä samankokoisia tankin sisällä. Sotilas nauroi ja käänsi taas nuppia. Hän nyökytteli, elehti, että minun pitäisi katsoa taas putkeen. Kaupunki tuli lähemmäs. Puut suurenivat. Sairaalan edessä seisovat, itkevät ihmiset kasvoivat kokoa. Näin Azizan, joka etsi yhä minua. Hänen kasvonsa näyttivät putkessa niin isoilta, että näin pelon hänen silmissään. Näin kukkamekkosia tyttöjä, jotka keräsivät käpyjä. Pojat olivat hävinneet pelin: he eivät löytäneet minua.

Olin viisivuotias, kun näin kotikaupunkini venäläistankin etsimessä, kaupungin pienenä, kaupungin suurena, kaupungin, joka oli hyvin kaukana ja toisaalta taas hyvin lähellä. Sotilas antoi minulle suklaata. Katsoin häntä, ja minua hävetti.

Eräänä päivänä yksi tankeista tulitti naapurustoamme, ja puolet kadustamme raunioitui. Toisen ammus osui meidän viiniköynnöksiimme. Silloin menimme kellariin ja asuimme jonkin aikaa siellä. Levitimme lattialle kaksi suurta mattoa, toimme sinne huopia ja nukuimme yöt siellä.

Leikin tuntikausia nukella, jonka nana-jan oli ommellut minulle. Kysyin nana-janilta: »Voitko ommella nukelle toisenkin mekon, jotta se on taas iloinen?»

Nana-jan lupasi ommella mekon heti kun löytäisi nättiä kangasta.

Olin siis riemuissani, kun vähän kauempana samalla kadulla sijaitseva räätälinliike sai suoran osuman. Heti kun suihkukoneet katosivat taivaalta, ryntäsin ulos etsimään raunioista kaunista kangasta nukelleni. Penkoessani roinaa löysinkin muutaman soman, vain pikkuisen pölyyntyneen tilkun.

Juoksin kotiin ja näytin niitä nana-janille. Olin niin innoissani uudesta mekosta, jonka nukkeni saisi, etten muistanut kertoa roinan keskellä liikkuneesta kädestä. Isoäitini katsoi kangastilkkuja, ja hänen silmänsä pyöristyivät. »Vie ne takaisin! Nuo ovat *haram!*»

»Eiväthän nämä ole sammakoita!» sanoin.

En vienyt tilkkuja takaisin sille liikkuvalla kädelle. Piilotin ne viiniköynnösten alle.

Sota-aikaan ei ollut jauhoja, joten nana-jan ei voinut enää leipoa leipää, ei edes kahta pientä kakkua Azizalle ja minulle. Myöhemmin pula vain paheni, kun taistelu tukki tiet Heratiin kokonaan, eikä meillä ollut edes perunoita syötäväksi.

Nana-jan sanoi, että myös mujahidit näkivät nälkää.

»Voivathan ne syödä sammakoita», sanoin. »Tai niitä venäläisten isoja suklaapatukoita, joissa on hunajaa sisällä.»

»Homeira», nana-jan sanoi tyrmistyneenä. »Mistä sinä tiedät, mitä venäläisen suklaan sisällä on?»

Yrittäessään selvittää venäläisten hyökkäyksistä ihmiset olivat oppineet esittämään myötämielisyyttä heitä kohtaan ripustamalla punaisia lippuja talojensa etuoville tai katoille. Hajar-täti ripusti pyykkinarulle kirkkaanpunaisen liinan, jotta ylhäällä pyörivistä venäläishävittäjistä nähtäisiin, että talossamme oltiin myötämielisiä venäläisille, eikä meitä pommitettaisi. Isoäiti, jonka mielestä kaikki sympatia kommunisteja kohtaan oli syntiä, kirosi hänet ja sanoi, että me kaikki kuolisimme *kaffireina*, uskottomina, ja joutuisimme helvettiin. »Emme ole kommunisteja! Ota se punainen liina pois pyykkinarulta», hän sanoi.

»Tekeekö punainen liina kenestäkään muslimin tai kaffirin? Hän pitää punaisen liinan ripustamista rienauksena eikä ymmärrä murhanhimoisia venäläisiä. Luuleeko hän tosiaan, että Jumala on niin armoton?» Hajar sanoi. »En vain tahdo kuolla.»

Yöllä oli mujahidien vuoro. He kulkivat talosta taloon etsiesään kommunisteja ja heidän kätyreitään, kiipesivät muurien yli ja hyppivät pihoille ja puutarhoihin. Hajar-täti ripusti pyykkinarulle vihreän liinan. Härnäsin häntä sanomalla: »Pitääkö minun kertoa mujahideille, että ripustat päivällä punaisen liinan?»

»Homeira! Kerron niille, että söit venäläistä suklaata», hän uhkasi.

Pelästyin ja juoksin isoäidin luo. »Nana-jan, sano Hajar-tädille, ettei minua saa pelotella.»

Tätini nauroi ja näytti kieltä.

Nasir-setä oli mujahid, kuului vastarintaliikkeeseen. Hallituksen mielestä mujahidit olivat kapinallisia, mutta kansa piti heistä, tuki heitä ja kutsui heitä »uskon puolustajiksi». He taistelivat venäläisiä vastaan ja kärsivät kovasti, mutta onnistuivat lopulta karkottamaan Afganistaniin hyökänneet neuvostojoukot maasta. Silloin heitä pidettiin myös kotimaan puolustajina.

Nasir-setä tuli ja meni kuin haamu, hyppäsi pimeään tultua pihallemme ja piileskeli Kalašnikovinsa kanssa katolla. Kuulin pääni päältä askelia ja sitten kuulin hänen laskeutuvan pihalle. Joka yö isoisä vei katolle patjan, tyynyn ja huopia. Hän näytti aina huolestuneelta, kun setäni oli lähistöllä. »Baba-jan, minne setä meni?»

»Hys, lapsi. Hän meni laskemaan tähtiä.»

»Missä hän nukkuu, baba-jan?»

»Homeira, Nasir-sedän talo on kuussa.»

»Baba-jan, nukuttaako kuussa paremmin?»

Baba-jan huokasi. »Nukuttaa, mutta on herättävä ennen kuin kuu laskee, tai se nielaisee sinut.»

Katsoin joka ilta kuuta ja pelkäsin, että jos Nasir-setä nukkuisi liian pitkään, kuu nielisi hänet.

Yhtenä yönä KhADin, valtion tiedusteluviraston, agentit ryntäsivät meille etsimään Nasir-setää. Osoitin peloissani katolle ja sanoin: »Tähtiä! Tähtiä!»

Rakas Siawashini,

olen varma, että kun saat jonakin päivänä tietää, että äitisi onkin ollut kaiken aikaa elossa, olet vihainen. Kysyt itseltäsi: »Miten äiti voi noin vain lähteä pois ja hylätä lapsensa?» En minä olisi halunnut.

Toivon, ettemme kumpikaan kuuluisi yhteisöön, joka tekee oman lapsen hoivaamisesta ja äitiydestä uhriutumista. Toivon, että sitten kun sinä aikuistut, tuo asenne on muuttunut tai kadonnut. Minä, äitini, äitini äiti ja äitini äidinäiti olemme kaikki eläneet sitä muu-

tosta toivoen. Ole kiltti äläkä ajattele, että kaipuuni sinua tai isääsi-kään kohtaan olisi kadonnut kokonaan. Ei... mutta olen oppinut, että omiin tavoitteisiinsa pääsystä on maksettava. En kadu uhrauksia, jotka olen tehnyt, sillä tämän kärsimyksen kautta pystyn toivotavasti muuttamaan muiden naisten elämää, niiden, jotka tulevat minun jälkeeni.

Luota minuun ja usko yritykseeni tehdä historiaa. Yritä olla suutumatta minuun eromme vuoksi. Usko sen sijaan itseesi, sillä meidän kahden on luotava yhdessä uusi Afganistan. Odotan sitä päivää, jolloin saamme elää tasavertaisessa yhteiskunnassa. Katson jopa täältä tyrmani pimeydestä päivään, jolloin taivas siintää edessämme kirkkaana ja kauniina. Sitä sinitaivasta ei suoda meille ilmaiseksi. Se on otettava itse.

Muuttavia pääskysiä

Vuodenajat tulivat ja menivät, mutta sodan aika oli loputon.

Venäläishyökkäyksen seitsemäntenä kesänä meidän puoliksi palanut silkkiäispuumme notkui sadon paljoudesta. Varpuset nokkivat marjoja, levittivät niitä pitkin pihaa. Osoittelin pudonneita marjoja ikkunan takaa auttaakseni varpusia löytämään ne. Mutta eivät ne olleet tietääkseenkään. Ne vain nahistelivat oksistossa sirkuttavien pyhämainojen kanssa.

Kahtena yönä taivas oli rauhallinen: vain tähtiä ja ohut kuunsirppi. Bashir-setä tuli myöhään kotiin oltuaan suurimman osan iltaa muualla. »Kävitkö Nasir-sedän luona kuussa?» minä kysyin.

»En, seisoin Walin ikkunan alla katsomassa televisiota. En kuullut ääntä, mutta näin, miten venäläiset miehet ja naiset tanssivat yhdessä. Ja sitten näin kuvia meidän mujahidin-sisseistämme, jotka olivat kuolleet –»

»Bashir-setä, mikä televisio on?» minä kysyin.

»Se on laatikko, jonka sisällä voi nähdä paljon eri ihmisiä.»

»Mutta setä, miten ne kaikki mahtuvat laatikkoon?»

Nana-jan huusi huoneen toisesta päästä: »Homeira, siinä laatikossa on vain lyhyitä ihmisiä.»

Päivällisen jälkeen huomasin Bashir-sedän taas kadonneen. Otin kenkäni ja livahdin ulos. Halusin nähdä sen laatikon ja sen sisällä tanssivat naiset.

Yö levitti pimeään huntunsa kaduille. Meitä oli kielletty mene-
mästä ulos pimeään tultua. Nana-jan oli varoittanut: »Kun tulee
pimeä, uskottomat janoavat verta.»

Etsin katseellani Bashir-setää, mutta häntä ei näkynyt. Kat-
soin kumpaankin suuntaan, varmistin, ettei missään vaaninut
verenhimoisia uskottomia. Nana-janin ääni kuiskutti korvaani:
»Uskottomat purevat sinua kaulavaltimoon ja imevät veresi. Ne
sieppaavat mielellään joukon lapsia kerralla. Ja Homeira, tyttöjen
veri on niistä kaikkein mieluisinta!«

Kuulin jonkun miehen juoksevan kadulla. Käperryin seinää
vasten. Oliko hän niitä verenhimoisia uskottomia vai heitä pake-
neva naapuri?

Sydän jyskytti rinnassani. Pystyivätkö uskottomat kuulemaan
sen? En halunnut houkutella vampyyreja. Kuullessani veden lori-
naa muistin Walin pihamuurin läpi johtavan rummun, jonka
kautta pihalta virtaava vesi juoksi tienvarren ojaan. Syyssateilla
se oli täynnä vettä, mutta nyt pohjalla oli vain pieni noro. Ryö-
min rumpuun.

Paitin suuni kädellä siltä varalta, että sammakko yrittäisi
hypätä kasvoilleni. Ryömin eteenpäin. Rumpu avautui pihan
nurkkaan. Nousin pystyyn ja katsoin ympärilleni. Bashir-setä
seisoi pihalla, piirtyi esiin ikkunasta näkyvää himmeää, sinistä
valonvälkettä vasten. Hiivin hänen luokseen. »Setä?«

Setä pyörähti tyrmistyneenä ympäri. »Homeira! Mitä sinä
täällä teet?«

»Setä, haluan katsoa televisiota.«

»Olet liian lyhyt, et sinä näe ikkunaan. Nyt kotiin ja heti!«

Painauduin sedän jalkaa vasten. »Ole kiltti. Kerran vain!
Yhden kerran.«

Bashir-setä vilkaisi minua toisella silmällä toisen pysyessä
televisioon liimattuna. Sisältä kantautui korviimme naisen lau-
lua. Setä nosti minut harteilleen. Vieno tuulenvire henkäili vil-
poisasti hikiselle kaulalleni.

»Varovasti, Homeira. Walin isä ei saa huomata meitä.«

Bashir-setä nosti minut ikkunan tasalle. Näin jonkin syttyvän huoneen nurkkaan. Siristin silmiäni... en voinut uskoa sitä... laatikosta kuului naisen ääni, paljassäärisen naisen, jolla oli lyhyt mekko eikä pitkiä housuja. Puristin Bashir-setää kaulasta. Laatikonainen ei ollut yhtään nana-janin näköinen. Hän näytti samalaiselta kuin Samiran äiti, opettaja, joka käveli kouluun ilman hui-via, hame ja hihatton pusero yllään.

Yhtäkkiä yössä räjähti. Laukausten papatus rikkoi hiljai-suuden.

Bashir-sedän ystävä, Wali, ilmaantui ikkunaan ja sulki sen nostaen sormen huulilleen. Jokin sihahti pelottavasti korvani vie-restä – kuin kuuma tuulenhenkäys. Kuulin lasin särkyvän. Wali oli yhä paikoillaan, seisoi suoraan edessäni ikkunan ääressä, kat-soi minuun silmät yhä suuremmiksi avautuen. Ja sitten hän äkkiä kaatui.

Katsoessaan sitä Bashir-setä putosi polvilleen. Kasvojani poltti sadasta kohtaa, aivan kuin mehiläisparvi olisi pistänyt. Käteni olivat märät ja tahmeat. Sisällä talossa Walin äiti ja sisar huusivat.

»Setä...?» minä sanoin.

Bashir-setä ei vastannut.

Hyppäsin hänen harteiltaan ja katsoin häntä silmiin. Hän tui-jotti minua silmät selällään, katseen värähtämättä.

Vedin häntä kädestä: »Setä, mennään kotiin.»

Hän nousi. Vedin häntä rumpua kohti. Ryömin rumpuun, ja hän tuli perässä. Luikertelimme muurin alitse. Baba-jan huuteli kadulla.

»Täällä ollaan, baba-jan!» minä huusin.

Baba-jan juoksi meitä vastaan madar ja nana-jan aivan kin-tereillään. Bashir-setä kaatui. Baba-jan kiskoi hänet pystyyn ja kantoi hänet kotiin. Heti sisällä agha kyykistyi viereeni tutki-maan käsiäni ja kasvojani. »Se on Bashir-sedän verta», minä sanoin. »Luoti lensi ihan meidän vierestämme. Se osui Walia vatsaan.»

”Isoäitini uskoi,
että vaikeimpia tehtäviä,
joita Kaikkivaltias voi kenellekään
määrätä, on elää tyttönä
Afganistanissa.”

Pieni Homeira kasvaa Heratin kaupungissa Neuvostoliiton miehittämässä Afganistanissa. Ennen kuin hän ehtii teini-ikään, Afganistanissa on noussut valtaan Taliban. Ankarien aikojen läpi Homeiraa kannattelee palava halu opiskeluun: kun tytöiltä on koulunkäynti kielletty, Homeira pitää salaa oppitunteja.

Homeira varttuu kiihkeäksi naisten oikeuksien puolesta-puhujaksi, mutta joutuu kokemaan Afganistanin lakien armottomuuden: kun hänen miehensä ottaa avioeron, hän menettää kaikki oikeutensa puolitoistavuotiaaseen poikaansa.

Tanssia moskeijassa on kirje, jonka Homeira Qaderi kirjoitti pojalleen ollessaan vasten tahtoaan poissa tämän elämästä. Kirjassa hän kertoo, miksi joutui eroon pojastaan ja mitä oli valmis tekemään, jotta he saisivat jälleen elää yhdessä.

